

JAPONYA'DA EĞİTİM-SANAYİ ETKİLEŞİMİ*

— Tarihi Bir Yaklaşım —

Yazanlar: Makoto ASO, Ikuo AMANO

Çeviren: Mustafa ÖZCAN**

1. Altı Yıllık Zorunlu Eğitimin Kabulü

Japonya'da ilköğretime devam oranı 1903'te yüzde 90'ı geçmişti. Dört yıl sonra (1907) da hükümet altı yıllık zorunlu eğitim sisteminin uygulanmasına karar verdi. Temel Eğitim Yasası'nın yürürlüğe girmesinden (1872) yaklaşık otuz yıl sonra ilköğretim, sayısal gelişiminin son aşamasına gelmişti. Çizelge 1, ilköğretimde okula devam oranının yükselişini göstermektedir. 1873'te yüzde 28.1 olan devam oranı bir süre böyle gitmiş fakat 1891'e gelindiğinde yüzde 50'yi geçmişti. Bundan sonra da düzenli bir artış tutturarak 1895'te yüzde 60, 1899'da yüzde 70, 1901'de yüzde 80 oldu ve nihayet 1903'te yüzde 90'ı aştı. Görüldüğü gibi okula devam oranının yükselişi çok hızlı idi.

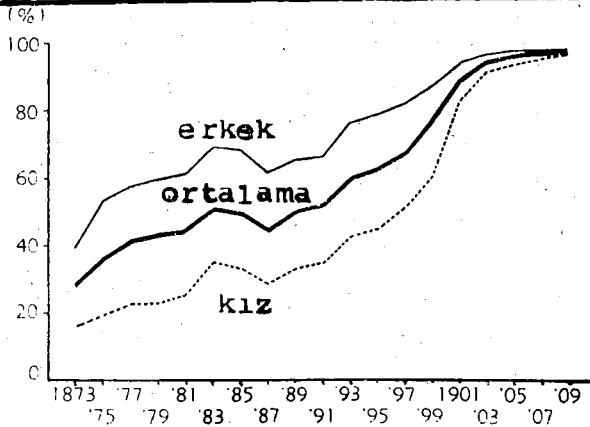
Japonya'da modern eğitim uygulamasının başlamasından sonra Hükümet, milletin her ferdi için ulaşılması gereken eğitim amacını yükseltti ve açık tip bir eğitim sistemi kurdu. Bununla birlikte bu uygulamaya, her birey kendi yeteneğini son sınırına kadar geliştirecek fırsatlardan faydalanmak için doğuştan haklara sahiptir diyen modern anlayış tarafından desteklenmedi. Yani ilköğretimin yaygınlaşması, mümkün olan en kısa zamanda "memleketin zenginleştirilmesi ve kuvvetlendirilmesi" amacıyla çalışan yurttaşların desteklenmesini savunan milliyetçi görüş açısından gerekli görüldü. Eğitim bireysel bir hak olarak değil, daha çok halkın vergi ödeme ve askerlik hizmeti yanında üçüncü bir görevi olarak anlaşılıyordu. Uygulanan bu politika okula devam oranının yükselmesini sağlayan önemli bir etken oldu.

* *Education And Japan's Modernization* (Japonya Dışişleri Bakanlığı Yay., 1972), s. 31-46.

** Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi

1872 tarihli Eğitim Yasası'nda yer alan 6 yaşından 14 yaşına kadar bütün çocuklara sekiz yıllık ilköğretim vermek görüşü boşa çıkınca devletin eğitim politikası, eğitimin içeriğini gerçekçi ve basit bir hâle getirip zorunlu eğitim süresini de kısaltarak, daha geniş halk tabakalarına eğitimden yararlanma fırsatlarını yayma yönünde geliştirdi. 1879'da yayınlanan Eğitim Yönetmeliği ve 1880'de bu yönetmelikte yapılan düzeltmeler bu yöndeki ilk teşebbüsleri gösterir. 1879 Yönetmeliği okula en az devam süresini 16 ay olarak belirledi. Daha sonra bu süre, üç yıllık bir dönem için her yıl 16 hafta olarak değiştirildi. Bununla birlikte Çizelge 1'de de görüldüğü gibi bu politika güya yoksul sınıflar arasında okula devamı kolaylaştırarak arttırmayı amaçladığı halde belirli bir artış sağlayamadı. Daha sonra 1886'da yayınlanan İlkokul Yönetmeliği ile ikili bir politika benimsendi. Bu dönemde okula devam oranını yükseltmek gayesiyle tam bir seferberlik başlatıldığı söylenebilir. Okul süresini yılda 44 hafta olarak belirleyen ve ücretli öğretime dayanan dört yıllık Genel İlkokul zorunlu ilköğretimin başlıca dayanağı olarak bulundu. Aynı zamanda devlet üç yıldan az bir dönem için her gün üç ders saatından daha az öğretim yapılan ücretsiz Basitleştirilmiş Kurslar'ın açılmasını kabul etti. Bu kurs da yoksul sınıfların okula devamını kolaylaştırmak için plânlanmıştı. Devlet okula devamın zorunlu niteliği üzerinde durarak, halkı çocuklarını okula göndermeleri için zorlarken, eğitimden yararlanacak halk açısından şartların olgunlaşmasını özellikle gelir seviyelerinde ve eği-

Çizelge 1. İlkokula Devam Oranının Yükselişi

Kaynak: Eğitim Bakanlığı, *Temel Okul Araştırması*

tim için duydukları istek de meydana gelecek bir artışı da bekledi. Bu politika bir müddet için okula devam oranının düşmesine sebep oldu fakat yüzde 45'e kadar düştüğü 1887'den sonra ona sağlıklı bir artış gücü verdi. Bu yükselişin, sanayi devrimine paralel olarak gelir seviyesindeki artış, ilköğretimi destekleme politikası (1896'da yürürlüğe giren Devlet Yardımı Kanunu ile ilkokul öğretmenlerine uzun hizmet ödeneği verilmeye başlanması) ve eğitimin değeri konusunda bilinçlenme gibi birtakım uygun şartlarla desteklendiğini söylemeye gerek yoktur. 1889'da zorunlu eğitim süresi her tarafta aynı olmak üzere dört yıl olarak kararlaştırılmıştı. Aynı zamanda da devlet devam oranında önemli bir yükselişe sebep olan okula zorunlu devam politikasını tam manasiyle uygulamaya başladı. Devam oranı 1899'dan 1901'e kadar iki yıl içinde yüzde 72.8'den 88.1'e kadar yüzde 15 civarında yükseldi. Özellikle o zamana kadar düşük olan kızların okula devam oranı yüzde 59.0'dan 81.8'e kadar yüzde 23'e yakın bir sıçrama yaptı. Bu yolla, okula devam oranı, eğitim gören kitleler açısından şartların olgunlaşması beklenmeden zorla yükseltildi.

Bundan sonra zorunlu eğitim büyük bir ateş gibi hızla yayıldı. Fabrika işçilerinin eğitilmişlik derecesi buna iyi bir örnektir. 1897'de Osaka Bölgesinde yapılan bir araştırmaya göre, fabrika işçileri arasında okuma yazma bilmeyenlerin oranı yüzde 32.2 kadar yüksekti. Aynı işçiler arasında ilkokul mezunlarının oranı ise ancak yüzde 12.3 idi. Fakat 1919'da yapılan ve ülkenin tamamını kapsayan bir araştırmaya göre (Tablo 1) genel ilkokulların mezun sayısı yüzde 48.9, yüksek ilkokullarınki yüzde 19.8'e ulaşırken, okula devam etmeyenlerin oranı yüzde 8.8'e kadar düşmüştü. Zorunlu eğitim sürelerini bu şekilde tamamlayan kitleler iş gücünün daha büyük bir kısmını oluşturmaya başladılar.

Tablo 1. Fabrika İşçilerinin Eğitilmişlik Derecesi

GÖRDÜĞÜ EĞİTİM	1919	1930
Okula devam etmeyenler veya genel ilkokulu yarıda bırakanlar	31.3	9.5
Genel ilkokul mezunları	48.9	57.8
Yüksek ilkokulu bitirenler ve daha ileri eğitim görenler	19.8	32.7
TOPLAM	100.0	100.0

Kaynak: Kiichi Mori, *Japonya'da Çalışan Sınıflar Tarihi*

Bu arada, 20 yaş gençliği üzerinde yapılan araştırmalara göre de 1901'de bunların yüzde 51.3'ü okul eğitimi görmemiş veya Genel İlkokulu yarıda bırakmış, fakat bu oran 1920'de yüzde 21.2'ye düşmüştür. Aynı dönemde Genel İlkokulu (Ordinary Primary School) bitirenler yüzde 43,6, Yüksek İlkokulu (Higher Primary School) bitirenler de 35.2'ye çıkararak kendi oranlarını oldukça yükselttiler. Böylece Meiji Dönemi'nde zorunlu ilköğretim gayretli -çalışkan yurttaşlar yetiştirerek kendi misyonunu hemen hemen tam anlamıyla gerçekleştirdi. 1907'de altı yıllık zorunlu eğitim sisteminin uygulanmasıyla bu süreç kurumlaşmış oldu.

1912'de Taisho Dönemi'nin başlamasından beri Japonya'da zorunlu eğitim politikasının hedefi, okula devamın artırılması veya yaygınlaştırılmasından çok bu konuda elde edilen başarının devamını sağlama ve bunun daha da geliştirilmesi idi. 1912'de erkeklerin okula devam oranı yüzde 98.8'e, kızlarınkı ise yüzde 97.6'ya ulaştı. Okula devamda erkekler ve kızlar arasındaki fark hemen hemen kaybolmuştu. Üstelik Showa Dönemi'nin ilk yıllarında (1926- —) okuyanların bir kısmı daha ileri okullara gitmeye başlarken hemen bütün Japon halkı da altı yıllık zorunlu eğitimi tamamlamaya başladı. 1912'de zorunlu eğitimi bitirenlerin yüzde 46.4'ü Yüksek İlkokullara (iki yıllık Sistem), yüzde 1.5'i ortaokullara ve yüzde 1.6'sı kız liselerine girdi. 1924'de bu oranlar sırasıyla yüzde 58.1, 4.0, ve 4.8'e yükseldi. 1920'lerin son yarısında bütün Genel İlkokul Mezunlarının yüzde 80 kadar büyük bir bölümü şu veya bu şekilde daha yüksek "full-time" (tam gün) eğitim görmek için elverişli fırsatlar elde ettiler. Bu gelişmeler zorunlu eğitim döneminin uzatılması meselesini gündeme getirdi. 1917'de toplanan Olağanüstü Eğitim Konferansı'nda henüz olgunlaşmamış olduğu gerekçesiyle bu yeni eğilimin üzerinde durulmadı. Bunun asıl sebebi, zorunlu eğitim döneminin uzatılmasının eğitime ayrılan parayı artıracığı ve genç iş gücü kıtlığı doğuracağı endişesi idi. Fakat 1924'de altı yıllık zorunlu eğitim konusu eğitim politikasının bir sorunu olarak ele alındı. O zaman bu durum, endüstriyel gelişme ve genel oy hakkı ile birlikte, millî ekonomik ve sosyal yapının kuvvetlendirilmesi için başlatılan hareketlere uygundu. Üstelik 1920'lerin başlarında Avrupa ve Amerika'da demokrasiyi kurma hareketleri Japonya'nın eğitim çevrelerini etkiledi ve bireycilik eğitim sisteminin yönetiminde çeşitli şekillerde benimsenmeye başladı. Bu tavır, modern eğitimin gelişmeye başladığı 19. yüz yılın sonundan itibaren devam ettirilen katı, tek tip okul eğitimine karşı bir reaksiyonu temsil etmek-

teydi. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra büyüyen orta sınıf bu hareketi iyi karşıladı fakat yönetici sınıf böyle bir hareketin sosyalizmle birleşerek Japonya'nın ataerkil toplumsal yapısını tehdit edebileceğinden korktu. Tomitaro Karasawa, 1920'lerin başlarında kullanılan ders kitaplarını analiz eden "History of Textbooks" (Ders kitaplarının Tarihi, 1956) adlı kitabında şöyle diyor: "1918'den beri kullanılan 'Third-Stage State -Compiled Textbooks' (Üçüncü Sınıf Devlet Yayını Ders Kitapları) denilen yayınlar demokratik modernleşmeyi büyük ölçüde ortaya koymaktadırlar. Mesela tarih dersi kitapları milliyetçi görüşe uygun olarak hazırlanmıştı. Bunlar Dördüncü ve Beşinci sınıf ders kitaplarına* rehberlik eden gelişmelerin açık kaynaklarını göstermektedir". Yazara göre "demokratik modernlik", "sadık tebaa ahlakı" yerine "milletin ahlakına" ve ayrıca uluslararası işbirliği ruhuna bağlı olmanın önemini vurgular. Japon "mitolojisi" de milli politika fikrini besleme maksadıyla ilk defa bu dönemde tarih dersi kitaplarında ortaya konmuştu. Kitapların eski baskılarında olmayan bu yenilik milliyetçi eğitim belgelerinin tipik bir örneği idi.

2. Orta Öğretimin Yaygınlaşması - Eğitim Sistemini Yönlendiren Endüstriye Doğru-

Meiji Dönemi kapanırken (1912), Japonya'nın gayri safi milli hasılasının yarısını teşkil eden tarımsal üretim oranı, 1. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra yüzde 25'e kadar düştü. Buna karşılık endüstriyel üretim, üstünlüğünü kabul ettirdi. Hafif sanayi tekstil etrafında yoğunlaşarak dev adımlar atarken, makinacılık, madencilik ve kimyasal alanlardaki ağır sanayi de önemli ilerlemeler kaydetti. Endüstriyel üretimin artışı elektriğe talebi yükseltti, taşımacılığı canlandırdı ve eğitilmiş insan gücü ihtiyacını artırdı. Bu süreç içinde endüstri ve eğitim arasındaki ilişki şöyle bir değişikliğe uğradı. Evvelce eğitim endüstriye rehberlik etmiş onu yönlendirmişti. Şimdi ise eğitim endüstri tarafından yönlendiriliyordu. Bu yolla artan eğitim isteği derece derece daha yüksek öğrenim kurumlarına yayıldı. Orta öğretim kurumlarının giriş sınavları için başvuran adayların oranında genel bir artış görüldü. Sözelimi orta okullarda bu oran 1912'de 1.9 defa artmış iken 1920'de veya 10 yıl sonra 2.6 defa arttı. Meslek eğitimi veren orta dereceli okullardan mezun olanların çoğu, orta sınıfı belirleyen tarımsal meslekler olan kendi ana-babalarının mesleklerinde çalışmaya baş-

* Dördüncü ve Beşinci Sınıf ders kitapları otuzlu ve kırklı yılların Japonya'sındaki eşit dönemde kullanılanlardır. (Yazarın notu)

ladılar. Bu arada, genel eğitim veren orta okul mezunları lise öğretime devam edenler ve beyaz yakalı işçi olanlar şeklinde ikiye ayrıldı. 1921-1924 döneminin Japonya'da orta öğretimin geliştiği devreye tekabül ettiği söylenebilir. Bu durum orta dereceli okullara kayıt olan öğrenci sayısındaki artıştan açıkça görülmektedir. Japonya nüfusu içinde öğrenci oranı 1915'de yüzde 6.2 iken bu oran 1925'te aynı yaş grubu içinde yüzde 13.4'e yükselmiştir.

Orta dereceli okul kayıtlarındaki bu artış, orta öğretimde reform için bir hareket meydana getirdi. İlk olağanüstü Eğitim Konferansı 1917'de, çeşitli bölgelerden gelen ve Meiji döneminde şekillenen milliyetçi eğitim sisteminin zamanın gereklerine göre düzenlenmesi ve yeniden örgütlenmesi görüşünü savunan 36 temsilci ile toplandı. Konferans 1917'den 1919'a kadar Bakanlar Kuruluna doğrudan bağlı bir komisyon olarak çalıştı. O bu dönemde, ilköğretim hakkında üç öneri, genel lise öğretimi hakkında iki öneri, üniversite ve meslek eğitimi, öğretmen okulu, okul teftiş sistemi, kadın eğitimi, yaz okulları, mektupla öğretim ve akademik kariyer sistemi için de birer öneri hazırlayıp sundu. Bu öneriler o günlerin eğitim sorunlarının neler olduğunu açıkça göstermektedir. Konferansın orta öğretim hakkındaki temel görüşleri şöyleydi:

Konferans önce, "orta okulda öğretime devam eden bir öğrencinin çalışma alanlarıyla ilgili seçim yapma fırsatının genişletilmesini, öğrencinin gelecek için yaptığı plânlara ve okulun bulunduğu bölgedeki şartlara uygun bir seçim yapabilmesini" istedi. Ayrıca, öğrencinin "mezuniyet sonrası gerçek hayatına uygun, etkili bir eğitim yapabilmek için, sosyal bilimler, doğa bilimleri ve meslek eğitimi gibi farklı programların başlatılması gerektiğini" de savundu. Öğrencinin gelecekteki programına göre okul müfredatının özelleştirilmesini isteyen bu görüş 1931'de gerçekleştirildi. Buna benzer bir yenilik 1920'de ilk defa kız liselerinde uygulanmıştı.

Konferans ikinci olarak meslek eğitimi veren orta öğretimi ele aldı. Endüstriyel eğitim konusunda temel politika olarak, "Mevcut mesleki eğitim sisteminin tamamıyla değişmesi gerektiğini" kabul etti. Sistemi kuvvetlendirmek maksadıyla, devletin para yardımını arturmasını, manevi eğitimin yükselmesini, ilgili yönetim yapısının geliştirilmesini, okul yönetmeliklerinin yumuşatılmasını, öğretmenlere ve diğer personele daha iyi davranılmasını, iş çevreleriyle işbirliğinin artırılmasını ve tamamlayıcı meslek eğitiminin teşvik edilmesini önerdi. Orta dereceli meslek okulları öneriye uygun olarak müfredatlarını

geliştirmek için çalıştılar. Eğitim Bakanlığı'nın 1924'deki bir yayınına göre, meslek okulu mezunlarının bilgi seviyesi o dönemin orta okul mezunlarına eşit veya daha yüksek olarak düşünülebilirdi. Orta dereceli meslek okullarının eğitim seviyesindeki bu yükseliş, iş çevrelerinin becerili işçi isteklerine uygun düşmüyordu. Bu durum, Showa Dönemi'nin ilk yıllarında (1920'lerin sonu) artan ekonomik bunalım dönemindeki aksine, mesleki eğitim kurumlarının, endüstrinin hızla artan becerili işçiliğe duyduğu ihtiyaçla (kırsal alanlardaki küçük özel okullar, fabrikalardaki okullar gibi) niçin doğrudan ilgili olduğunu açıklamaktadır.

Eğitime duyulan istek artışı zamanla liselere geçti, Tam öğretim ("main course") yapan liselerin giriş sınavlarına kayıt için başvuruların oranı ki bu 1910'da 4.3 kat artmıştı, 1920'de 6.9 kat arttı. Tamamlayıcı öğretim ("Collateral Course") programlarında, Tokyo Teknik Okulu'nda (Şimdiki Tokyo Teknoloji Enstitüsü) olduğu gibi artış oranı 1910'da 2,7 kat iken 1920'de 50. defa artmıştı. (Tablo 2)

Tablo 2. Giriş Sınavlarında Yeni Kayıt İçin Başvuranların Oranlarındaki Yönelimler

Okullar Yıl	Orta Okullar	Liseler	Tokyo Teknik Okulu
1906	1.8	3.5	2.6
1908	1.9	4.9	2.6
1910	1.9	4.3	2.7
1912	2.0	4.4	2.5
1914	2.0	4.6	3.4
1916	2.1	4.8	4.6
1918	2.1	5.2	4.9
1920	2.6	6.9	5.0

Kaynak: Eğitim Bakanlığı'nın Yıllık Bülteni

Sonuç olarak, ortaokul mezunlarının sadece yaklaşık yüzde 7'si liselere girebildiler ve tamamlayıcı eğitim programları uygulayan meslek okullarına girişteki artışa rağmen gelecekteki hayatları belirsiz olanların (Çoğunlukla "Ronin" diye isimlendirilen ve belirli okullara girmeyi arzu etmelerine rağmen giriş sınavlarındaki başarısızlıkları

sebebiyle gelecek sınavı beklemek zorunda olanlar) oranı, bütün orta okul mezunlarının hemen hemen üçte biri kadardı. (Tablo 3)

Tablo 3. Orta Okul Mezunlarının Buldukları Yerler

	1910	1919
Liseler	7.6	6.4
Meslek Okulları	21.0	28.4
Askeri Okullar	3.2	1.7
Diğer Okullar	4.0	1.9
Sanayi ve Ticaretle uğraşanlar	12.4	20.5
Okul Personeli	11.6	5.6
Devlet Memuru	2.1	4.0
Askerlik Hizmeti	1.8	1.7
Diğerleri	35.7	29.0
Ölenler	0.6	0.7
Toplam	100.0	100.0

Kaynak: Eğitim Bakanlığı'nın Yıllık Bülteni

Bu durum karşısında Olağanüstü Eğitim Konferansı lise öğretimini yaygınlaştırmak için tedbirler alınmasını istedi ve genel lise öğretimi için yedi yıllık bir okul sistemi teklif etti. (Orta okuldan üniversiteye kadar olan eğitim süresini bir yıl kısaltmayı ve okul müfredatını geliştirmeyi amaçlayan bu sistem genellikle dört yıllık genel ve üç yıllık yüksek programlardan oluşur). Üniversite eğitimi için de Konferans, kapsamlı üniversite (Comprehensive university) ilkesinin devam ettirilmesinin yanısıra tek-bölümlü yüksek okul sistemine izin verilmesini ve devlet üniversitelerinin yanısıra özel ve halka açık üniversitelerin kurulmasına müsaade edilmesini isteyen bir plân teklif etti.

Konferansın yaptığı önerilere uygun olarak Hükümet lise öğretimi sisteminde kapsamlı bir reform gerçekleştirdi.

İlk iş olarak, o zamana kadar mezunlarını devlete ait İmparatorluk Üniversitelerine göndermek üzere hazırlık okulu gibi faaliyet göstermiş olan liseler, genel lise öğretimi yapacak bağımsız kuruluşlar olarak üniversitelerden ayrıldılar. Bunun sonunda, üniversiteler ve

liseler arasında bir "Seçme" ilişkisi doğmaya başladı. Geçmişte ikisi arasında böyle herhangi bir "seçim" çok seyrek olmuştur. 1926'da İmparatorluk Üniversitelerine kayıt için giriş sınavını geçen adayların oranı 1.6 kat arttı. Artış oranı aynı yıl içinde orta okullarda 1.9 kat, liseler de ise 10.5 kat olmuştu. Diğer bir söyleyişle, yüksek öğretim kurumlarındaki hızlı artışa rağmen elit sınıfı (seçkin aydınlar grubunu) beslemek için temel eğitim programları korunup, muhafaza edildi ve bu program için yapılan "seçim" bütünüyle çok sıkıydı.

İkinci olarak, yeni Üniversite Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesi (1918) yüksek eğitim görmüş nüfusun hızlı bir şekilde artmaya başlamasına sebep oldu. 1903'te Meslek Okulları Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden sonra ortalama bir yıllık bir hazırlayıcı program açmalarından dolayı, hazırlık eğitimi yönetimi tarafından bazı özel meslek okullarının üniversite adını kullanmasına izin verildi. Buna rağmen onlar, kurum olarak tam anlamıyla üniversite değillerdi. Nitekim akademik derece verme yetkileri yoktu. 1918'de üniversite Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesi üzerine bu özel meslek okullarının çoğu yeniden iki veya üç yıllık hazırlayıcı programlar açtılar. Ayrıca yedi üniversite de bir Meslek Şubesi olarak meslek okulu programları bulunduğu halde aynı şeyi yaptı. Bu artış, yüksek öğretim yapan diğer millî kurumlardaki artışla birleşti ve Japonya'nın yüksek öğretim yapmış nüfusunda hızlı bir artışa sebep oldu. Yani, 1910'dan. 1930'a kadar üniversite sayısı üçten 46'ya, yüksek okullar sekizden 32'ye, meslek okulları 60'dan 111'e yaz okulları 17'den 51'e, öğretmen okulları ve diğer benzeri okullar sekizden 24'e yükseldi. Aynı zamanda yüksek öğretim yapmış nüfus, 1918'dekini 100 kabul edersek, sekiz yıl sonra 1926'da 200'ü geçti. 12 yıl sonra yani 1930'da ise 270'e ulaştı. Bundan da açıkça görülmektedir ki, Japonya'nın yüksek öğretim yapmış nüfusu daha 1920'de Batı Avrupa milletlerinin seviyesine ulaşmıştı ve onun da ötesinde artmaya devam etti.

Üçüncü olarak, yüksek öğretim görmüş nüfusun sistemsiz bir şekilde artışı, toplumun ihtiyaçlarına göre oluşan dengeyi bozdu. Bu nüfus, sadece 10 yıllık bir süre içinde hemen hemen üç kat artmıştı. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra iş dünyasındaki durgunluk sebebiyle iş gücü talebi azaldığından, bu durum, yüksek öğretim yapan mezunların sayısında süregelen bir fazlalık meydana getirdi. Üstelik, 1920-1930 döneminde hukuk, edebiyat ve ekonomi programlarını bitirenlerin toplam mezunlara oranı yüzde 58.8'den yüzde 71.2'ye yükselmişti (Tablo 4).

Tablo 4. Yüksek Öğretim Kurumlarından Mezun Olanların Nitelikleri Sayıları Ve Oranları

	Mezunlar			Oranları %		
	1910	1920	1930	1910	1920	1930
Hukuk, İktisat, Ticaret.	3721	5551	14831	44.3	39.7	41.5
Edebiyat Eğitim	1476	2264	10549	17.6	16.1	29.6
Fen Mühendislik	1587	3139	5795	18.9	22.4	16.3
Tıp Dişçilik Eczacılık	1608	3073	4455	19.2	21.8	12.5
Toplam	8392	14027	35630	100.0	100.0	100.0

Kaynak: Eğitim Bakanlığı Yıllık Bülteni

Yüksek öğretim görmüş insan gücüne talep çok yavaş artmaktaydı. İç İşleri Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırmaya göre yüksek öğretim yapan mezunlara yapılan iş teklifi oranı 1923'de yüzde 110 iken, bu oran 1929'da yüzde 46.2'ye düşmüştü. Ayrıca aynı dönemde mezunlardan iş bulabilenlerin oranı yüzde 79.8'den yüzde 50.2'ye inmişti. Hukuk, edebiyat ve iktisat mezunları ise iş bulmada bu orana güçlkle ulaştılar. 1929'da fen ve mühendislik bölümü mezunu olanların yüzde 76.0'sına karşılık hukuk, edebiyat ve iktisat mezunlarının ancak yüzde 38.1'i iş bulabilmişti. İş bulmadaki bu aşırı güçlüklerin yanısıra, yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlar, eskiden sahip oldukları ayrıcalıklı statüleri yavaş yavaş kaybettiler ve çoğu, geçmişte hiç düşünmedikleri iş alanlarına girmek zorunda kaldılar. Yani, yüksek öğretim yapan kişiler, kendi geleneksel uzmanlık alanlarının dışında olan, şirketlerin memur kadrolarına, öğretmenliklere, alt düzeyde bürokratik gibi mesleklere dağıldılar. Yüksek öğretimin yaygınlaşması ve mezunlarının gelişmiş bir kitle halinde iş dünyasında çalışmaya başlaması, o dönemde, Japonya'daki şirket yöneticileri arasında böyle mezunların çok büyük oranda bulunmasının sebebi olarak gösterilebilir.

Böylece, geçici de olsa yüksek öğretim, toplumsal yapıya aykırı bir yönde hızla büyüdü. Fakat millet iş dünyasındaki durgunluğu atlatınca sistem tekrar toplumsal yapı ile uyumlu hale geldi. Ancak o günlerde şekillenen çeşitli özellikler, Japon yüksek öğretiminin asıl tabiatı olarak daha sonraki nesillere devredildi. Bu özellikler arasında önemli pek çoğu, özel okullarla, hukuk, edebiyat ve iktisat bölümleriyle, yüksek öğretim sisteminin kendi içinde "elite schools" (seçkin okullar) ve "non-elite schools" (seçkin olmayan okullar) ayrılığının

doğmasıyla, eğitimdeki "elite course" (seçkin programlar-bölümler) giriş sınavlarındaki şiddetli rekabetle ve mezunların süregelen fazlalığıyla ilgilidir.

Taisho Dönemi'nden (1912-1925), Showa Dönemi'nin ilk yıllarına (1920'lerin sonları) kadar Japonya'nın milliyetçi eğitim sisteminin esaslı bazı değişikliklere uğradı. Ekonomik alanda millî gelir mü-kemmel bir artış gösterdi. 1920'den 1930'a kadar tarımla uğraşan nü-fusun oranı yüzde 52.4'den yüzde 47.7'ye kadar düştü, oysa sanayide çalışan nüfusun oranı yüzde 13.4'den yüzde 16.5'e çıkmıştı. Siyasi alan-da ise, herkese oy kullanma hakkı veren Genel Oy Hakkı Yasası 1925'de kabul edildi. Böylece uzun bir dönem için halk tarafından yönetim başlamış oldu fakat bu, komünizmin ve diğer bütün solcu güçlerin faaliyetlerini önlemek için yapılan Kamu Barışı Yasasıyla sınırlandırılmıştı. Toplumsal tabakalara gelince, Yeni Orta Sınıfın oranı, "Taisho Demokrasisi" diye adlandırılan dönemin gerçek dayanağı olan Eski Orta Sınıfa ilaveten çalışan nüfusun yüzde 7.1 kadar arttı. Toplumsal yapıdaki bu değişimler, eğitim reformu yapmaya elverişli bir ortam meydana getirerek milliyetçi eğitim sistemini sarstı. Sonuçta, zorunlu eğitim, orta öğretim ve yüksek öğretim gibi eğitimin çeşitli sektörlerinde reform başlatıldı.

Bununla birlikte reform olarak yapılanlar, kurulu eğitim sisteminin çatısı içinde kalan yeniliklerden daha fazla birşey değildi. Mesela, sayısal olarak hızlı bir atışla yüzyüze gelen ve geleceğe yönelik çeşitli plân ve düşüncelerle bir arayış içinde olan orta öğretimde durum böyle oldu. Japon halkının orta öğrenim kurumları olan orta okullar, kız liseleri, ve meslek okulu gibi çeşitli orta dereceli okulların uyumlu bir şekilde yeniden örgütlenmesi için esaslı bir reform yapmaktan ziyade, kurulu sistemin esaslı değiştirilmeden eğitim için fırsatları yaygınlaştırmak üzere değişiklikler yapıldı.

Böylece milliyetçi eğitim sistemi, toplumsal yapıdaki değişimleri de "kapsayarak" kendisini yeniden düzenlemeyi başarıyla gerçekleştirdi.